

1 september 2021

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

Reactie op voorstel 'Wet Studiefinanciering 2000 – verruiming van de 1-februari-regeling voor mbo-instroom'

Inleiding

In juni verscheen een wetsvoorstel dat is bedoeld om mbo'ers meer uit te dagen om naar het hbo te gaan door de financiële drempel daarvoor te verlagen. OCW is op basis van recent onderzoek tot de conclusie gekomen, mede vanwege een motie die daarover was ingediend, dat er een groep is met mbo'ers die niet aan het hbo durven te beginnen omdat bij het uitvallen in het tweede deel van het eerste inschrijvingsjaar alle studiefinanciering moet worden terugbetaald. Ze kunnen dat nu doen zonder die verplichting in het geval de uitschrijving voor het eind van het eerste semester gebeurt. Ze kunnen wel vastlopen en na het eerste deel overstappen naar een andere opleiding, maar als het daar ook misgaat, leveren de twee pogingen aldus een schuld op.

Daarom wil OCW dat (alleen de) mbo'ers dit scenario mogen inbouwen bij de afweging voor het al dan niet een hbo-opleiding gaan doen, het gaan proberen, in de wetenschap dat na dat jaar toch de studiefinanciering zien omgezet in een gift als hij of zij met de studie ophoudt.

Op basis van een intern overleg in ons netwerk hebben we het voorstel bekeken, van een aantal kanten, om op basis daarvan te reageren op de bijbehorende internetconsultatie. De basis daarvan is dat het idee om bepaalde belemmeringen weg te nemen een uitstekende is, maar dat tevens de vrees is dat er daardoor mogelijk toch niet altijd het juiste doel wordt bereikt – en misschien dat het zelfs contraproductief kan gaan werken.

Ons voorstel is om meer onderzoek te laten doen, met een aantal experts 'van de werkvloer' en tevens om te investeren in voorlichting over de huidige mogelijkheden. Ook de wijze waarop hogescholen nu kijken naar de begeleiding in de eerste fase van een opleiding, sluit daarop aan.

We geven eerst een aantal delen van de toelichting op het wetsvoorstel. Daarna treft u een overzicht aan met de aspecten ervan die we bij de kop hebben genomen, om vervolgens die aspecten punt voor punt aan de orde te stellen – inclusief een aantal suggesties voor verbetering.

Uiteraard stellen we uw reacties op prijs, om bij te dragen aan het voorstel waarvoor we dus pleiten.

Delen uit de toelichting op het wetsvoorstel

Dit voorstel van wet beoogt te regelen dat met ingang van studiejaar 2022-2023 de in de Wet studiefinanciering 2000 opgenomen '1-februarieregeling' wordt verruimd voor studenten die doorstromen van het middelbaar beroepsonderwijs (hierna: mbo) naar het hoger beroepsonderwijs (hierna: hbo).

Op grond van deze wijziging kunnen deze studenten in plaats van maximaal vijf maanden, maximaal twaalf maanden met een minimaal financieel risico een hbo-opleiding ervaren en wennen aan, bijvoorbeeld, de manier van studeren in het hbo. Indien zij namelijk in de eerste periode van twaalf maanden van hun studie besluiten te stoppen met hun hbo-opleiding, en hun recht op studiefinanciering stopzetten, wordt hun prestatiebeurs hoger onderwijs omgezet in een gift. Dit wetsvoorstel komt voort uit de motie Van der Molen c.s. die de regering verzoekt om de zogenoemde '1-februarieregeling' aan te passen naar een '1-septemberregeling' voor studenten die doorstromen vanuit het mbo naar het hbo.

Aanleiding voor deze motie waren onder andere de resultaten van het eindrapport van de beleidsdoorlichting van artikel 11 op de begroting van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCW) over studiefinanciering. Uit dit onderzoek komt naar voren dat de doorstroom van mbo-studenten naar het hbo al enkele jaren een dalende trend laat zien. Deze dalende trend kent meerdere oorzaken, waaronder de angst van studenten dat zij met een (hogere) studieschuld achterblijven wanneer een hbo-opleiding toch niet bij hen blijkt te passen. Dit neemt niet weg dat de keuze om wel of niet door te stromen naar het hbo niet alleen een financiële keuze is. Het is een samenloop van advies, verwachtingen, begeleiding, capaciteiten en persoonlijke motieven.

Desondanks acht de regering het van belang dat elke student zich niet belemmerd voelt in de keuze om verder te studeren en zich voldoende kan ontplooiën. Daar waar mogelijk moeten eventuele drempels dan ook zo veel mogelijk worden weggenomen. Het doel van dit wetsvoorstel is daarom om deze specifieke drempel te verlagen.

2. Hoofdpijnen van het voorstel

2.1. De huidige regeling

Op grond van het huidige artikel 5.10 en 5.11 van de WSF 2000 wordt de prestatiebeurs voor ho-studenten omgezet in een gift, als zij in hun eerste studiejaar binnen vijf maanden (dit geldt voor studenten die zijn gestart in september) of zeven maanden (dit geldt voor studenten die zijn gestart in februari) hun beroep op studiefinanciering staken, en niet in hetzelfde studiejaar opnieuw studiefinanciering toegekend krijgen. Dit geldt ook voor ho-studenten die zijn doorgestroomd vanuit het mbo, aangezien deze studenten na het behalen van een mbo-diploma opnieuw aanspraak kunnen maken op studiefinancieringsrechten. De student valt dan onder de voorwaarden van studiefinanciering die gelden voor ho-studenten.

Deze regeling, waarbij studenten tegen een laag financieel risico een ho-opleiding kunnen ervaren, zou voor de mbo-gediplomeerden één van de drempels om door te stromen naar het hbo kunnen wegnemen of in ieder geval verminderen. Dit lijkt echter onvoldoende het geval. De monitor Beleidsmaatregelen Hoger Onderwijs 2020-2021 laat namelijk zien dat hoewel er wel een stijging van de directe doorstroom naar het hbo van 9% te zien is, het aantal instroomgerechtigden vanuit het mbo in het meest recente studiejaar niet is gestegen.

Er is hier sprake van een langjarige dalende trend. Zoals vermeld ervaren deze specifieke studenten meerdere drempels, waaronder de onzekerheid of het hbo en/of de opleiding aan de verwachtingen voldoet. Daarnaast is het studiefinancieringsstelsel in het hoger onderwijs anders ingericht dan in het mbo. Deze combinatie draagt eraan bij dat deze studenten ook met deze regeling een hoger financieel risico ervaren.

2.2. Verruiming van de regeling voor mbo-gediplomeerden

Dit voorstel van wet regelt een verruiming van de 1-februarieregeling voor mbo-gediplomeerden in het ho. Indien een student behorend tot deze specifieke doelgroep binnen twaalf maanden in zijn eerste studiejaar in het hbo zijn beroep op studiefinanciering staakt, en hij niet binnen vijf maanden opnieuw studiefinanciering toegekend krijgt, wordt zijn prestatiebeurs hoger onderwijs omgezet in een gift.

Door de periode in de huidige regeling te verruimen van 1 februari naar 1 september, kunnen deze studenten langer (maximaal twaalf maanden in plaats van maximaal vijf) ervaren wat het betekent om te studeren aan een hbo-opleiding, zonder dat de in die periode opgebouwde prestatiebeurs wordt omgezet naar een lening als zij niet binnen de diplomatermijn van tien jaar een afsluitend diploma behalen. Zij zullen daardoor een lager financieel risico ervaren en beter in staat zijn om te weten of een hbo-opleiding bij hen past.

In de nieuw vormgegeven regeling zal nog steeds sprake zijn van een periode waarin geen gebruik mag worden gemaakt van studiefinancieringsproducten om aanspraak te kunnen maken op de regeling. Deze periode zal lopen tot 1 februari van het volgende kalenderjaar. De reden hiervoor is dat deze regeling zich richt op mensen die stoppen met studeren en niet op studenten die switchen van opleiding.

Zonder pauzeperiode zou een ieder die van opleiding verandert het eerste jaar prestatiebeurs direct omgezet krijgen in een gift, terwijl dit bij degene die veranderen van opleiding dient te gebeuren op het moment dat zij hun (nieuwe) opleiding succesvol afronden.

De huidige regeling geldt ook voor studenten die in februari starten met hun opleiding. Zij dienen in de huidige regeling voor 1 september hun studiefinanciering stop te zetten. Voor deze studenten geldt de verruiming naar twaalf maanden ook. Dit betekent dat zij om aanspraak te kunnen maken op de regeling hun beroep op studiefinanciering stop moeten zetten voor 1 februari van het volgende studiejaar. De periode zonder aanspraak op studiefinanciering zal voor hen lopen tot 1 september van datzelfde kalenderjaar.

Overzicht van de aspecten die we in onze reactie aankaarten...

Hier ter inleiding een overzicht van de aspecten die hierna worden aangekaart, samen met een korte toelichting, te zien als een soort leeswijzer. Het betreft vooral de bijdragen aan de discussie met betrekking tot het wel dan niet gaan gebruiken van het wetsvoorstel.

1 Algemeen

Het is naar onze mening een nog niet volwassen en voldoende gedragen voorstel. Het voorstel is nader onderzoek te doen naar de effecten ervan in een brede context, samen met experts die duidelijk zicht hebben op het studiegedrag van mbo'ers binnen het hbo. Vervolgens kan worden bezien of hetgeen nu wordt voorgesteld al dan niet past in maatregelen die bijdragen aan de doorstroom mbo-hbo en de aansluiting op elkaars opleidingen.

2 Achterliggende redenen doorstroom mbo-hbo

De vraag is of de overheid een formeel standpunt heeft met betrekking tot het minimum-percentage van de mbo-4-studenten dat zou moeten doorstromen naar het hbo, en wat de redenen daarvoor zijn.

Het is niet helder wat de verschillen zijn als het gaat om het opbouwen van schulden, als de student stopt voor 1 februari dan wel voor 1 september.

Het zou goed zijn als de overheid eerst nagaat of het cohort mbo-4-studenten die eindexamen hebben gedaan in 2020, anders zou hebben gehandeld als er geen pandemie zou zijn geweest. Tevens kan worden onderzocht hoe deze studenten nu presteren.

3 Overstap van voltijd naar deeltijd: een bijzondere route binnen het voorstel

Een aandachtspunt 'van de eerste orde' is de constructie die nu meer in beeld komt nl. het eerste jaar van een opleiding volgen in een voltijdse of duale variant om daarna het tweede jaar te doen in de deeltijdse variant. Dat levert na anderhalf jaar altijd in formele zin een gift op ter grootte van de studiefinanciering voor het eerste jaar. De vraag is of hiermee rekening is gehouden.

4 Investeren in voorlichting over de huidige situatie – effecten van het voorstel

Het is zonder meer de moeite waard om na te gaan of de doelstellingen van het voorstel ook zijn te bereiken door stevig te investeren in de voorlichting over hetgeen nu al mogelijk is, met vergelijkbare effecten. Voorkomen moet worden dat het voorstel alleen maar wordt gezien om langer te blijven 'hangen', zonder bepaalde financiële risico's. In samenhang met die voorlichting is het intensief monitoren van de eerste resultaten cruciaal.

5 Ad en Bachelor

Er wordt in het voorstel in het algemeen gekeken naar de doorstroom naar het hbo en niet naar een mogelijke differentiatie als het gaat om de aansluiting op de Ad- dan wel de Bacheloropleiding. Het is aan te bevelen hier verder naar te kijken.

6 Samenhang met BSA

Er zullen studenten zijn die met deze regeling worden 'verleid' om ondanks mindere resultaten in het eerste semester toch door te gaan. Daarnaast speelt het studieadvies dat aan het eind van het eerste jaar van inschrijving wordt uitgebracht. Het is aan te raden om te gaan onderzoeken of hierbij toch een aanvullende aanpak nodig is.

7 Hogere studieschuld

Er wordt gesproken over het hebben van een hogere studieschuld, en de kans daarop. Het is niet helder welke berekening daarachter zit, als het gaat om het verlengen van de termijn zoals wordt

voorgesteld. Daarbij is het van belang om te kijken naar het verschil in schulden en de kansen daarop na een semester resp. twee semesters.

8 Doelgroep

Er wordt alleen gesproken over mbo'ers, zonder verder naar verdere kenmerken en achtergronden te kijken. Het kunnen ook havisten zijn die daarna versneld het mbo hebben gedaan, dus welk diploma telt dan? Ook buitenlandse diploma's zouden in aanmerking kunnen komen.

Kan het ook worden toegepast op vmbo'ers die niet het mbo zijn gaan doen maar het havo?

9 Collegegeld

Het collegegeld is voor eerstejaars een tijd geleden gehalveerd. Maar als een student stopt voor 1 februari is toch een deel ervan terug te vragen.

10 BSA nog even

Het uitbrengen van een tussentijds advies zal bij het accepteren van dit voorstel nog belangrijker worden dan nu al het geval is. Als dat niet goed gebeurt, zal dit een rol spelen bij de wijze waarop de student aan het eind van het eerste jaar van inschrijving tegen een vervolg zal aankijken. Het is om die reden goed om de rol van de begeleider helder te hebben, met kennis van zaken als het gaat om de gevolgen van bepaalde adviezen.

11 Ad stimuleren voor mbo'ers – en dan de Bachelor

Het voorstel heeft te maken met de instroom van mbo'ers in het hbo. Het gaat dan voor degenen die graag de Bachelor willen behalen, om twee routes: rechtstreeks in vier jaren en in twee delen via het verwerven van de Ad-grad. Het zou het onderzoeken waard zijn om te bezien wat de effecten kunnen zijn om – als een maatregel als de onderhavige de moeite waard is – degenen die na de Ad doorgaan voor de bachelorgrad daarbij ook een half jaar in een gift te kunnen laten omzetten – als ze aldaar vastlopen.

12 Afschaffing van de nadere vooropleidingseisen voor mbo'ers?

In de toelichting wordt gesteld dat de afschaffing van de nadere vooropleidingseisen ook bijdraagt aan het gaan doen van het hbo. Echter, met de Variawet wordt per 1 januari 2022 de mogelijkheid aan hogescholen geboden om zelfstandig vast te stellen wat kan worden geëist. De uitspraak is dus niet correct.

13 Bekostiging instelling

Een hogeschool wordt per student voor een volledig studiejaar bekostigd, ook als deze eerder vertrekt, bijvoorbeeld per 1 februari. Voorkomen dient te worden studenten nog een tweede jaar gaan doen als het beter is om een andere opleiding te kiezen of te stoppen (en te gaan werken, mogelijk in samenhang met bedrijfsopleidingen). Het vertrek na een paar maanden in dat tweede jaar is geen goed scenario. In het onderzoek dat we aanbevelen, kan worden nagegaan welke moverende redenen er zijn voor de student en de hogeschool om toch door te gaan.

1 Algemeen

Het is op zich een goede zaak als mbo'ers worden uitgedaagd om (toch) het hbo te gaan doen en vervolgens langer te kunnen ervaren wat het is om aldaar een opleiding te volgen, met een gelijktijdige minimalisering van de financiële consequenties, in voorkomende gevallen. Ze zijn vaak al wat ouder, hebben reeds een beroepskwalificatie (en derhalve kans op werk) maar daarnaast kunnen er allerlei redenen zijn om toch een hbo-grad te gaan behalen.

Echter, het is de vraag of dit voorstel kan worden gezien als een effectieve maatregel, dus dat het beoogde doel daarmee ook zal worden bereikt. In de toelichting op het voorstel wordt ook al door OCW een aantal slagen om de arm gehouden.

We denken dat er verder onderzoek nodig is om te kunnen vaststellen dat het voorstel in deze vorm acceptabel en realistisch is. De samenhang met andere effecten op het niet gaan doorstuderen in het hbo moet meer inzichtelijk worden gemaakt, mede op basis van praktijkervaringen in input van experts 'op de werkvloer'. Dat moet leiden tot een breder ingestoken voorstel, met eventueel ook daarin opgenomen een variant op de maatregel zoals die nu wordt voorgesteld.

2 Achterliggende redenen doorstroom mbo-hbo

Het OCW-argument is dat minder mbo'ers doorstromen naar het hbo, percentagegewijs (absolute aantallen zeggen niet zoveel). Dat is te beschouwen als een zorgwekkende ontwikkeling, om het zo te zeggen, als de overheid in samenspraak met andere stakeholders van mening is dat een minimaal percentage van de mbo-4-gediplomeerden dient door te studeren binnen het formele onderwijs, dus voor een graad in het hbo. Dat kan zijn vanwege de behoefte aan meer hoger opgeleiden, het hebben van minder kansen voor mbo'ers en gelet op het gevoel dat mbo'ers in het algemeen de kans moeten krijgen om door te studeren. Is hiervoor in formele zin een doelstelling geformuleerd?

Dat laatste aspect heeft dan wellicht te maken met de toegankelijkheid van het hbo, dus dat de belemmeringen zodanig groot zijn dat mbo'ers afzien van het opgaan van de weg naar een hogeschool. Dat kan trouwens niet liggen aan allerlei vooropleidingseisen die worden gesteld aangezien elk mbo-4-diploma recht geeft op doorstroom naar elke hbo-opleiding (Associate degree dan wel Bachelor).

Geld speelt zeker wel een rol d.w.z. als het gaat om de kans op het opbouwen van schulden, en dan vooral met aandacht voor het moeten terugbetalen als het hbo-diploma niet wordt behaald en er derhalve niet qua inkomen kan worden geprofiteerd van het hebben van een functie op een hoger niveau.

De vraag is dus of het voor de mbo'er leidt tot substantieel minder schulden via het verlengen van de periode van een half naar een heel jaar om te kunnen studeren, met vervolgens de situatie dat deze persoon direct daarna geen beroep meer doet op de studiefinanciering.

Er zullen altijd extra kosten dienen te worden gemaakt. Het collegegeld valt wel mee want een eerstejaarsstudent betaalt maar de helft van het wettelijk collegegeld, dus de extra uitgaven bedragen een kwart daarvan. Alle andere kosten lopen wel door.

Deze maatregel kan dus ook een vorm van 'verleiden' zijn om nog een halfjaar studiefinanciering te ontvangen en te kunnen lenen (ook om andere redenen). *We hebben geen duidelijk beeld wat het verschil qua schulden is als het gaat om het stoppen voor 1 februari dan wel 1 september.*

Om een beeld te krijgen van de mbo'ers die het betreft, hier een rijtje met type studenten die al dan niet naar het hbo kunnen doorstromen:

- Ze gaan bewust niet het hbo doen omdat er (voldoende) banen op mbo-4-niveau zijn, met de optie om het werk te combineren met interne scholing en het behalen van beroeps- en functiegerichte certificaten, leidend tot functie op niveau 5 of hoger.
- Ze doen het niet omdat ze weten dat het hebben van een hbo-bachelor-diploma niet opweegt tegen het meteen gaan werken – dus vier jaren eerder de arbeidsmarkt op met een inkomen en met door de werkgever betaalde scholing, afgezet tegen vier jaar uitgaven, schulden opbouwen en geen tot weinig inkomsten.
- Ze durven niet naar het hbo te gaan, gelet op de inschatting van de kans dat ze niet in staat zijn om een Ad- dan wel Bachelordiploma te behalen, en dat zien als zichzelf op een realistische wijze de maat nemen.
- Ze volgen een mbo-opleiding maar willen in het hbo een opleiding gaan doen in een duidelijk andere richting, en maken vervolgens de overstap niet vanwege de inschatting dat de kans op studiesucces te klein is.

In 2020 is een bepaalde groep mbo-4-studenten naar het hbo gegaan, waarbij wordt verondersteld dat ze die stap in een normale situatie niet hadden gezet. Vragen die er dan zijn:

- *Is na te gaan of ze anders een baan zouden hebben gevonden?*
- *Hoe presteren deze studenten op dit moment (is na te vragen bij degenen die nu vastlopen, met een mbo-achtergrond) en of ze door de pandemie de hbo-studie zijn gaan doen?*

3 Overstap van voltijd naar deeltijd: een bijzondere route binnen het voorstel

De regeling houdt in het algemeen in dat een ex-mbo'er een jaar kan studeren in een voltijdse of duale hbo-opleiding, om vervolgens een actie te ondernemen die leidt tot het niet meer een beroep kunnen doen op de wet voor de studiefinanciering. Dat betekent derhalve dat als deze student op

grond daarvan minimaal een half jaar niet meer voorkomt in het bijbehorende systeem, hij of zij de prestatiebeurs gewoon ziet omgezet in een gift.

Er staat niet in het voorstel, ook nu niet in de wet, dat het bij het stoppen gaat om een uitschrijving bij het hoger onderwijs. Het betreft het stoppen met het een beroep doen op de prestatiebeurs.

Dat betekent dat een student die na een voltijds of duaal eerste jaar (in de wet studiefinanciering staat in de inleiding specifiek dat 'dual' gelijk wordt gesteld met 'voltijd') overstapt naar het tweede jaar van een deeltijdse opleiding, in dit scenario automatisch na anderhalf jaar onder de regeling valt voor het omzetten van de studiefinanciering voor het eerste jaar naar een gift.

Mogelijk is de achterliggende gedachte hierbij dat het slechts voor maximaal een jaar gebruikmaken van de prestatiebeurs op deze wijze wordt 'beloond', ook als er geen diploma wordt behaald.

De vraag is of hier verder naar dient te worden gekeken. In de huidige wettelijke context zou de overstap naar deeltijd reeds halverwege het eerste studiejaar moeten plaatsvinden voor die 'constructie', in de nieuwe situatie is er sprake van een meer 'natuurlijk moment' – meer in het oog springend in een bruikbaar scenario.

Zeker voor mbo'ers die een Ad-opleiding gaan doen, na het eerste jaar willen gaan werken, en duaal gaan studeren, op basis van het hebben van het mbo-4-diploma en van een verklaring voor het hebben afgerond van het eerste Ad-jaar, zullen er hogescholen zijn die deze aanpak zonder meer ondersteunen door de combinatie voltijd/dual-deeltijd op te nemen in het aanbod.

4 Investeren in voorlichting over de huidige situatie – effecten van het voorstel

Het is alles bij elkaar niet duidelijk wat de totale effecten zijn van het voorstel op de situatie van een mbo-student die het hbo op deze wijze wil gaan doen. Het gaat vooral om degenen die best naar het hbo kunnen, voldoende competent zijn om een Ad- of Bachelorgraad te behalen en nu daarvan afzien vanwege het slechts een half jaar hebben om het hbo 'uit te proberen' met het oog op het beperken van (een deel van de) te maken kosten.

Is het echt zo dat het verlengen van deze termijn van een half naar een heel jaar dusdanig veel invloed heeft op het maken van een keuze voor het hbo, dat een groep studenten wordt verleid? Wat als het ook kennelijk in het eerste semester niet echt lukt met de studie, wat is er dan aantrekkelijk aan om nog een tweede semester door te gaan?

Is er dan van alles te repareren? Of is het dan een aanleiding om per 1 februari over te stappen naar een andere opleiding en zelfs een andere hogeschool, wetende dat er aldaar nog een frisse start is te maken en dat als er daar problemen optreden, een vertrek voor 1 september mogelijk is met het omzetten van de genoten studiefinanciering in een gift?

Het lijkt ons dat het voorstel niet in de eerste plaats is bedoeld om twee keer een start te maken en de student de gelegenheid te geven om een jaar lang studiefinanciering te ontvangen, en deze te laten omzetten in een gift.

Als het met die tweede studie wel goed gaat, is dat een effectief gebruik van de mogelijkheid om de student het hbo te laten ontdekken, om na een half jaar een betere keuze te maken.

Als de betrokkene vervolgens blijft studeren, dus wel gebruik blijft maken van de studiefinanciering, is er daarna geen mogelijkheid meer om bij uitval uit het hbo de ontvangen gelden (en diensten) om te laten zetten in een gift. Dat gebeurt pas als er een getuigschrift wordt behaald (binnen tien jaar). Er ligt dan alsnog een druk op de schouders van de student.

We zouden er daarom voor willen pleiten dat er een aanpak komt, in plaats van deze nieuwe regeling, om veel intensiever dan nu het geval is (los van waar het wel gebeurt), mbo-studenten te informeren over de huidige situatie als het niet goed gaat met de studie. Daarvoor is een half hbo-jaar beschikbaar, in combinatie met een persoonlijke begeleiding vanuit de opleiding.

Dit moet naar onze mening eenzelfde effect kunnen hebben als het in het vooruitzicht stellen van een vangnet van een jaar, want wat schiet een student ermee op als het uitvallen (toch alsnog) plaatsvindt na een jaar in plaats van een half jaar. Uiteraard kan het gehele jaar worden gebruikt om de student op het juiste studiedpad te krijgen, maar dan moet dus wel vervolgens in de jaren erna een getuigschrift worden behaald omdat – zoals al aangegeven – intussen geen recht meer

kan worden uitgeoefend op het laten omzetten van de studiefinanciering op basis van deze regeling.

Het betekent ook dat de betrokkene in vrijwel alle gevallen een jaar langer zal gaan studeren, dus een jaar met meer kosten, minder inkomsten en een kortere periode op de arbeidsmarkt.

Als er wordt vastgehouden aan het eerste semester, betekent het dat uiterlijk 1 februari een besluit dient te worden genomen:

- doorgaan met dezelfde opleiding, wetende dat de kans op succes groot is en dat een negatief bindend studieadvies is te voorkomen...
- doorgaan met een andere opleiding, in de wetenschap dat aldaar veel beter zal worden gescoord en doorstuderen een reële optie is...
- stoppen met de opleiding, om een baan te zoeken op basis van mbo-4, met een paar extra eenheden uit het hbo, en met minder concurrentie van degenen die aan het eind van het studiejaar met mbo-4 'op de markt komen'.

5 Ad en Bachelor

Het is zo dat er kan worden begonnen met een Ad- dan wel een Bachelor-opleiding. In het wetsvoorstel wordt daar niet op ingegaan, en dat is jammer. We zullen dit wel verderop doen, samen met een aantal aanvullende kanttekeningen, suggesties en voorstellen.

6 Samenhang met BSA

We zouden graag zien dat in het onderzoek dat ons inziens toch echt nog nodig is, wordt gekeken naar de samenhang van deze verlenging met het studieadvies dat dient te worden uitgebracht aan het eind van het eerste jaar van inschrijving.

Het is zonder meer voorstelbaar dat het in het eerste semester niet goed gaat met de opleiding en dat in samenspraak met de mentor of studiebegeleider wordt vastgesteld dat stoppen met deze studie het beste is, in de wetenschap dat aan het eind van het studiejaar niet aan een BSA valt te ontkomen.

Vervolgens kan de student besluiten het hbo te verlaten en gebruik te maken van de huidige regeling voor het verkrijgen van de gift. Met de nieuwe regel valt een van de argumenten die de mentor kan gebruiken, weg. *De student kan op dat moment nog niet formeel niet worden gedwongen om te stoppen met de opleiding en kan derhalve blijven doorstuderen.* De begeleiding zal zich dan kunnen richten op de voorbereiding die nodig is voor de scenario's na het eerste jaar.

7 Hogere studieschuld

In de toelichting wordt gesproken over de studieschuld die hoger kan uitvallen. Als iemand nu stopt voor 1 februari en met dit voorstel voor 1 september, is er ondanks het omzetten van de studiefinanciering in een gift vaak sprake van een hogere schuld, met aanvullende leningen en het moeten doen van andere uitgaven. *Het is dus de vraag wat de overheid met die passage bedoelt en waar ermee wordt aangetoond. Het betreft zeker een hogere schuld als iemand meer dan een jaar studeert, uitvalt dan wel leningen aangaat voor een vervolg.*

Kortom, als er een half jaar langer mag worden gestudeerd, kan de studieschuld niet oplopen op basis van de studiefinanciering aangezien die bij het stoppen met de opleiding in een gift wordt omgezet. Andere uitgaven lopen echter wel een semester door, dus het is maar net hoe je naar deze handreiking kijkt.

8 Doelgroep

De aanpassing betreft slechts een van de groepen instromers in het hbo: mbo'ers, havisten, wvo'ers en bezitters van daarmee vergelijkbare diploma's.

Daarmee wordt dus niet iets extra's geregeld voor degenen die een diploma hebben behaald in een ander land, maar dat op basis van een diplomavergelijking gelijkwaardig is verklaard met een Nederlands mbo-4-diploma. Maar het is voorstelbaar dat dit niet onder de verantwoordelijkheid van OCW valt.

Er dient een duidelijke afspraak te worden gemaakt over de doelgroep d.w.z. dat ze zich inschrijven op basis van het mbo-diploma. *Er zullen bijvoorbeeld mensen zijn die na het havo een mbo-oplei-*

ding hebben afgerond, en derhalve op basis van beide diploma's toelaatbaar zijn (los van de profielen die een havo-opleiding kent). Zij kunnen voor deze regeling het mbo-diploma inbrengen. Tevens wordt er geen voorwaarde gesteld aan de tijd die in het mbo is doorgebracht, aangezien er opties zijn voor havisten om versneld in 1 jaar een mbo-4-diploma te verwerven. Maar ook hierbij ligt het niet snel voor de hand om aanvullende voorwaarden te gaan stellen.

Een groot deel van de mbo'ers heeft daarvoor het vmbo gevolgd. Een klein deel heeft de overstap naar het mbo vanuit havo-3 dan wel havo-4 gemaakt. Deze groep mbo'ers komt dus zonder meer in aanmerking voor het laten toepassen van de nieuwe regeling, op basis van hetgeen nu is voorgesteld.

Echter, er is ook een groep met havisten die daarvoor het vmbo hebben gedaan. Het zijn wellicht voor een deel havisten die een praktische achtergrond hebben en daarom voor het hbo opteren, en niet bijvoorbeeld voor het vwo, om aldus te gaan 'stapelen'.

Er zou kunnen worden nagegaan of deze groep havisten ook in aanmerking komt voor een verlenging – als de wetgever dus het voorstel gaat meenemen in het wetgevingstraject – bijvoorbeeld als ze een Ad-opleiding gaan volgen.

9 Collegegeld student

In het voorstel wordt aangegeven dat naast het verminderen van het risico op het maken van schulden en tevens het vergroten van de motivatie, er ook scenario's zijn waarbij de student meer geld gaat lenen voor het extra halve jaar – zoals al eerder gemeld. Er zullen mede andere kosten worden gemaakt, voor zaken die te maken hebben met het studentenleven op zich. Er wordt door OCW verwacht dat de student daarbij zelf de juiste afwegingen kan gaan maken.

Een specifiek punt is het terug kunnen vragen van het betaalde collegegeld als een student tijdens het studiejaar met de studie stopt. Als dat pas ergens tegen het eind van het studiejaar gebeurt, zal die 'winst' vrijwel verdampt zijn. De vraag is dus of hiervoor ook een oplossing is te vinden.

10 BSA nog eens...

Het is van belang dat de studiebegeleiders in de eerste fase deze groep goed begeleiden. Het zal nooit zo zijn dat een 'gedwongen' vertrek aan het eind van het studiejaar geen duidelijke voorgeschiedenis kent in de periode daarvoor. *Als halverwege het studiejaar blijkt dat de kans op het behalen van de norm voor het studieadvies relatief klein is, zal het voordeel dat met deze wetswijziging wordt beoogd, gaan vervliegen.*

Tevens dient volgens de spelregels voor het uitbrengen van het studieadvies al tijdens het studiejaar een preadvies te worden uitgebracht. De verantwoordelijkheid van de opleiding daarbij zal niet veranderen.

11 Ad stimuleren voor mbo'ers – en dan de Bachelor erna ook...

De invoering van de Ad-opleiding werd toentertijd mede gerechtvaardigd met het daarmee bieden van een uitgelezen voortzetting voor mbo'ers om een hbo-grad te behalen.

Tevens wordt de laatste tijd gestimuleerd dat hogescholen de Ad-programma's mede enten op mbo-4-opleidingen. In het verlengde daarvan wordt door OCW aanbevolen de leerweg mbo4-Ad verder te stroomlijnen, teneinde de overstap naar het hbo een stimulans te geven.

Het zou derhalve aan te bevelen zijn om te gaan onderzoeken of de maatregel die nu wordt genomen, kan worden ondergebracht in een aanvullend dan wel vervangend scenario voor mbo'ers die een Ad-opleiding gaan volgen.

Degenen die een voltijdse dan wel duale Ad-opleiding doen en het getuigschrift verwerven, krijgen de genoten studiefinanciering omgezet in een gift, voor maximaal twee jaren – geheel formeel op grond van het hebben afgerond van een formele Ad-hbo-opleiding.

Als het instrument 'verlenging' wordt gesteund, zouden er twee mogelijkheden kunnen komen om deze route nog aantrekkelijker te maken:

- Verleng de 'uitprobeer-periode' tot anderhalf jaar voor degenen die na mbo-4 een Ad-opleiding gaan volgen;

- *Ontwerp eenzelfde regeling voor degenen die na de Ad een overstap maken naar een bacheloropleiding, om een bachelorgraad te behalen d.w.z. stel hiervoor een 'uitprobeer-periode' vast van een half jaar binnen het vervolg aldaar.*

Hierbij speelt een rol dat de leerweg via de Ad naar de Bachelor niet nominaal valt te zien als zijnde vier jaren vergend. Studenten kunnen dan aldus worden 'verleid' om de Ad-opleiding te gaan doen en op basis van goede ervaringen door te studeren.

Dit dient mede te worden afgezet tegen de nadelen van het uitvallen uit een bacheloropleiding na meer dan een jaar studie, zonder diploma.

12 Afschaffing van de nadere vooropleidingseisen voor mbo'ers??

In paragraaf 2.2 van de Memorie van Toelichting wordt in de laatste alinea gemeld dat een van de andere maatregelen is 'de afschaffing van de nadere vooropleidingseisen'. Dat is in praktische zin op dit moment wel waar d.w.z. dat er aan de doorstroom mbo-hbo naast het hebben van het mbo-diploma geen eisen worden gesteld, nadat het tot een aantal jaren geleden wel gold voor een zevental mbo-hbo-koppels (domeinen/sectoren).

Echter, met de beoogde invoering van een aangepast artikel 7.25 op basis van de Variawet verandert in 2022 de situatie. Het wordt daarmee mogelijk dat instellingen wel weer nadere vooropleidingseisen kunnen gaan stellen, op basis van hetgeen ze zelf van mening zijn. Daarbij lijkt het erop dat dit alles via de VH en OCW zal moeten verlopen maar het houdt dus tevens in dat er geen sprake is van een generieke afschaffing van de nadere vooropleidingseisen voor mbo'ers.

13 Bekostiging instelling

Een aspect dat niet wordt genoemd, is de wijze waarop een hogeschool wordt bekostigd. Elke inschrijving levert een bepaald bedrag per student op.

Het stimuleren van het blijven studeren van mbo'ers gedurende het eerste leerjaar moet op basis hiervan nadrukkelijk uit dit hogeschoolbudget worden betaald. In de huidige situatie verlaten bepaalde groepen per 1 februari de hogeschool, en zodoende kan men aldaar op basis van de opgedane ervaringen inschatten of er minder studenten zijn die onderwijs nodig hebben voor het tweede semester.

Voorkomen zal moeten worden dat de voorgestelde maatregel leidt tot een situatie waarbij de betrokken studenten ondanks slechte resultaten toch aan het tweede jaar mogen beginnen – een vorm die onder andere nu ook wordt gebruikt onder de naam 'doorstroomnorm' als alternatief voor het bindend negatief studieadvies. Dat betekent dat een uitval na een korte periode in het tweede studiejaar, een volledige bekostiging van de student oplevert.

Het voorstel is om deze nieuwe maatregel nadrukkelijk te koppelen aan het nagaan welke alternatieven er zijn en worden gebruikt in het hbo voor deze scenario's.